

DISPUTATIO MEDICA INAUGURALIS,

De

VULNERUM SYMPTOMATIBUS,

Q V A M

FEHOVA TRIUNO AUXILIANTE
JUSSU ET AUTORITATE
ILLUSTRIS AC GRATIOSISSIMÆ
FACULTATIS MEDICÆ IN ELECTORALI ET
PERANTIQUA AD NICRYM VNI-
VERSITATE,

SUB PRÆSIDIO

RECTORIS p. t. MAGNIFICI

VIRI NOBILISSIMI, EXCELLENTISSIMI, EXPERIENTISSIMI

DN. JACOBI

ISRAELIS,

MED. DOCT. ET P. P. CELEBERRIMI,

DN. PRÆCEPTORIS ATQ. PATRONI PER
ÆTATEM COLENDI;

*pro summis in Arte Medica Honoribus & Privi-
legiis rite consequendis,*

Publicæ Eruditorum Censuræ exponit

JOHANNES GEORGIUS CARISIUS,

HIRSCHBERGA-SIPESIIUS.

Ad Diem XIII. Martij, A. MDC LXXIII.

Horis Locoque consuetis.

Typis JOH. CHRISTIANI WALTERI, Acad. Typogr.

ILLUSTRIS REIPUBLICÆ
VRATISLAVIENSIVM
DOMINO
PRÆSIDI

Ac
Senatui Eminentissimo,
PATRIÆ PATRIBUS

Optimis,
Ejus
SYNDICIS AC SECRETARIIS

VIRIS
Magnificis, Maxime-Strenuis, Nobilissimis
Amplissimis & Consultissimis,
PATRONIS AC PROMOTORIBUS

Submissa animi devotione colendis,

Nec non

VIRIS

Nobilissimis, Consultissimo, Excellentissimis, Experientissimis,
Amplissimis, Admodum Reverendo,

DN. IOH. BALTHASARO CARISIO, ICto. Reipubl. Sundinensis Proto-
Syndico, Consistoriique, quod ibidem est, Directori gravissimo.

DN. IOH. IONSTONO, PHILOSOPHO, MEDICO, HISTORICO
Incomparabili, & Hereditario in Ziebendorff.

DN. MARTINO KERGERO, MED. DOCT. & Reipub. Lignicensis Phy-
sico famigeratissimo.

DN. SAMVELI SCHAFFIO, PATRITIO VRATISLAVIENSI,
Viro integerrimo.

DN. CASPARO TORNAVIO, Ecclesiæ, quæ Wieszæ Lusatorum est, Pasto-
ri vigilantissimo.

Dnn. Patrueli, Affinibus acque Evergetis summis, maximorum
beneficiorum memor.

Observantiæ & Gratitude monumentum

Hanc

DE VULNERVM SYMPTOMATIBVS

Dissertatione m.

L. M. Q.

Pono

JOH. GEORGIUS CARISIVS, Silesius.

Prooemium.

Um post examina privata, & publicum sit exhibendum per Inauguralem Disputationem : diu hæsiti dubius quid ex Amplissimâ Artium sit eligendum. Utilius verò invenire vix potui thema, quod in Praxi majora spondere possit emolumenta ; tum Pacis tum belli tempore, quàm quod Vulnerum quotidie frequentium frequentia traderet Symptomata. Cum quoque ante triennium in celeberrimo Noricorum Athenæo sub moderamine Viri Magnifici Dn. D. Mauricii Hoffmanni, Facultatis Medicæ Antesignani, Præceptoris atque Promotoris mei ætatem suspiciendi, theses medicas de Meliceria, malo nulli tractandorum pernicie secundo, Naturæque maximum facessente negotium, quod frequenter imperitam Vulnerum consolidationem in Plethoricis & Cacoehymicis corporibus læsis comitari assolet, à me conscriptas solemnè Πινάκων disquisitioni publicè proposuerim. Symptomatum verò, quæ hac vice sub incudem traham præcipua erunt sequentia ; Hæmorrhagia, Syncope, Dolor, Inflammatio, Erysipelas, Febris, Delirium, Convulsio, Pruritus, Paralysis, Atrophia & Hypersarcosis. Faxit Deus id fiat
FELICITER.

SECTIO I.

De Hæmorrhagia.

Hæmorrhagia, sanguinis eruptio, extravasatio, profusio, profluvium das *Bluten*/est excretio sanguinis p. n. à solutione continui. Cum enim lege circulationis, quam nemo hodie saniorum in dubium vocat, Nectar hoc vitale in omnibus corporis partibus sit omnipræsens, si ab injuriis externis, sive illæ fuerint instrumenta incidentia, contundentia & pungentia, hæcque vel animata, vel inanimata; vel venenata vel toxici expertia; contingat, velamenta membranacea sat valido nexu contexta dividantur & dirumpantur, non potest non liquoris istius rubicundi profusio patior vel largior, prout vasa minora, majora fuerint simul læsa, fieri. Et quidem p. n. Dantur equidem aliæ sanguinis evacuationes, quæ fiunt cum sustentis tolerantia, cum scilicet I. in corporibus plethoricis & habitu athletico vel *preservationis* gratia, ut evitentur varii morbi futuri, quales sunt suffocatio, apoplexia, ruptura vasorum, febres ardentes &c. prout majus vel minus impeditæ Flammæ vitalis continuationis, vel etiam p. n. auctæ conflagrationis est periculum; vel *Curationis* causa in dictis affectibus præsentibus, à prudentia Medici in brachio ob sectionis commoditatem, vel alia corporis parte ob propinquitatem aut cohærentiam cum parte effecta, phlebotomo l. punctorio, l. incisorio cutis cum vena subjacente transfoditur, & sanguis sufficiente copia extrahitur. II, Si Natura molestias sibi creantem sanguinem

critico conatu vel per Hæmorrhagias narium, vel per Hæmorrhoides, vel alias vias amolitur. De quibus lege sis *Observationum Scriptores & disputationem nostram de Hæmorrhoidibus* sub Clypeo Nobiliss. & Excellentissimi Dn. D. Georgi Franci, P. P. & Academici Curiosi, Præceptoris & Evergetæ summè venerandi, in antiquissima hac Electorali habitam. Nostræ verò Hæmorrhagiæ tanta sæpè est vehementia, ut non solum Curationem frustretur, sed & vires vitamque ipsam, quemadmodum lippis & tonsoribus notum est, adimat, cum mediante pulsu per canales devehentes sive arterias novus subinde sanguis suppeditetur, perque tubulos revehentes, venas, ob solutionem continui spirituum vitalium elaboratori & distributori Cordi, in minori longe quantitate, quam subministrabat, redditur, ipse etiam monarcha microcosmi ob pabuli & materiæ spirituum confectioni necessariæ denegationem tandem deficere cogatur & marcescere. Quo gravius itaque succi huius nobilissimi iacturam vulneratus feret, eo majorem in fluxu sistendo curam medicus, naturæ minister, adhibebit. Antequam verò operi ipsi se accingat, famæ suæ consulturus prognostico, si vas grandius fuerit læsum, cum tristis eventus ut plurimum tali in casu sequatur, sese muriat. Dein officio suo satisfaciet, si (1.) *internis medicamentis* sanguinem fibrosiorem fluxionique ineptiorem reddet (2.) *vasa sanguiflua remediis sanguinis fluxum sistentibus*, vel etiam hisce non conferentibus *cauterio actuali* certissimo remedio, vel eorund. compressione imposito digito (quod tamen improbat *Barbette Chirurg. Part. 2. l. 2. c. 4.*) donec sanguis circum circa concreascit, sive pulvillo duriusculo arrecta fascia comprehenso aut constrictione laquei sive alterius vinculi, obturabit. (3.) Ligaturis artuum strictioribus per intervalla solvendis, cucurbitulis item non scarificatis, Hypochondriis aut mammis apposis, affluxurum sanguinem retardabit. Primam intentionem obtinebit seq. pulvere à B. Dn. D. I. C. *Fausio Archiatro Palatino dignissimo in Colleg. M. SS. in Hartmanni Praxin Chymiatricam* commendato: ℞. Magist. Saturn. Croci Veneris, Camphor. magister. Thuris, myrrh. ana ℥ij. cohoba ʒtia vice cum aq. O. vel ejus phlegmatis & √ sperm. tanar. semper rursus exsiccando, dos. ʒß. vel: ℞. Croc. ♂ adstr. ʒj. usn. Cran. human. pulveris, ʒß. M. Div. in 2. part. æqual. S. *Blutstillung.*

Medicamenta ad secundum scopum consequendum possent esse seqq. Rec. Sangu. human. tosti pulv. O. crud. ana p. x. subigantur cum album. ovi, vasique sanguifero cum stappa applicetur. Vel : Rec. Cortic. Granator. aloës succotr. ana ℥ij. usq. Cran. human. ℥j. S. Pulver einustreuen. Laudatus Dn. Faustus l. a. balsamum seq. mirificè extollit. Rec. Aloës Hepat. sangu. Dracon. ver. ana ℥j. sangu. human. ℥β. pilor. lepor. adust. ℥j. T. S. ℥β. Q. ℥ij. imbibe cum sp. Vitæ ℥β. Sp. Vin. ℥ij. macerentur per diem naturalem, postea affunde Spir. Vin. rectificatum ad eminentiam iv. digitorum, extrahe omnes tincturas; Spir. abstrahere in MB. ad consistentiam balsami. Intingitur ista spongia (crepitus lupi dicta) quæ Chirurghi frequenter utuntur, & apponitur.

SECTIO II.

Syncopen exponens.

Syncope, animi deliquium, Ohnmacht est imminuta vel deficiens Flammæ vitalis ex corde in corporis ambitum continuatio, ob pulsum valdè imminutum. Hunc imminuit subita mutatio tam corporis, quam animi affectu vehementi nata, cordique communicata. Mutatio verò hæc subitanea non aliunde in Vulneribus ortum habet, quàm vel ex *pusillanimitate* Vulnerati cruenti; vel *nimio dolore*; vel *profusione sanguinis* largiori; vel *Vulneratione* venenata. Hancque efficiunt, pusillanimitas quidem calorem ex terrore imbecillum in corde cohibendo; ut partes reliquæ ex ejus deficiente vel imminuto influxu languescant; Dolor verò humorum & spirituum motum turbando, nimiasque vigilias, vires deficientes, excitando. Profusio sanguinis autem id ipsum præstat spirituosas & Sulphureas ejus portiones Flammæ sive Caloris pabulum simul per extravasationem absumendo. Vulneratio tandem venenata hoc effectui dat, quatenus miasmatis venenati fermentum illico per totam sanguinis massam dissipatur; portiones infectæ statim ab æquabili mixtione solvuntur, in partes secedere & coagulari, incipiunt; eademque in cordis sinus delatæ ibidem stagnant, tristemque hunc affectum producant aded, ut nisi mature generosa remedia flammæ continuationem sanguinisque motum redintegrantia adhibeantur, vitæ à vigore flammæ istius

istius dependentis cum morte mutatio subsequatur. Ubi itaque harum causarum presentia aderit & vehementia, syncopen futuram facile prænoscemus, quam jamjam appropinquare hebetudo oculorum, fastidium frequens, extremarum partium refrigeratio, labiorum tremor & livor, aurium strepitus, pulsus arteriarum carpi deficiens, indicabunt. Presentem autem post symptomatum dictorum prægressum sudor colli & faciei frigidus, corporis totius frigiditas, viriumque prostratio, pulsus qq. cordis & respirationis abolitio, imaginem mortis representans, clarè indicabunt, ut jam de remediis, quam ulterioribus signis nos magis sollicitos esse deceat. Cum extremum vitæ periculum instet, & diuturna & confirmata nullum medicinæ locum concedat, teste *Galen. 12. meth. med. c. 5.* In ea enim ob defectum respirationis & spirituum jacturam calor in dextro quidem Cordis ventriculo per suffocationem; in sinistro per *μάραν* non potest non extinguui. Incipienti igitur nondumque confirmato animi deliquio quàm citissimè erit occurrendum, tribusque indicationibus satisfaciendum. (1.) Omnimoda resolutio Spirituum Flammæque extinctio prohibenda. (2.) Spiritus cum calore restaurandi. (3.) Eorundem diffusio in ambitum Corporis procuranda. Priorem Intentionem obtinebimus faciem & pectus spiritu quodam odorato vel ∇ fragrantissima rosarum, Cinamomi, Vino itidem & modico aceto frigidis irrorando, naresque & labia arctissimè tam diu constringendo, usque dum æger necessitate respirandi adductus, veluti ex somno profundo expergefiat, & ad assumenda medicamenta generosa qs. evigilet. Secundum scopum assequemur balsamis odoratis narium palatique inunctione, medicamentorum spirituosorum facile inflammabilium & penetrantium, in quorum classem veniunt Elixir vitæ Matthioli, Aq. mirabilis Langii &c. propinatione, epithematumque & facculorum ex speciebus cordialibus ∇ Cinamomi madafactorum regioni cordis & carpis impositione, viribusque paulisper collectis alimentorum gratorum n optimeque nutrientium, qualia sunt juscula contummata, ova sorbilia, panis martius, &c exhibitione. Tertiæ indicationi satis fiet frictionibus asperis, vellicatione aurium & pilorum è naribus evulsionem, nec non partium lateralium plantarumque titillatione. Hac enim ratione Calor concentratus ad illas partes quasi evocatur, & cum sanguine Spiritibusque denud accensus ad influxum invitatur. Hæc in præsentem.

Futurum animi deliquium iisdem quoque facile præcavebimus. In specie si ex pusillanimitate hæmaphobi oriatur, multum conducet haustus vini generosi & spirituosi flammam vitalem augentis, mentemque exhilarantis, addita consolatione narrationeque similium casuum, beneque sperare jubendo, quo minus abjiciat animum & metui mortis succumbat. Si ex dolore metuatur, mitigabimus cum remotione causarum in seq. Capite tradenda. Si ex Hæmorrhagia largiori ejus adventus timeatur, ratione Capite præcedenti adducta ei præveniemus. Sin' à Vulnèratione venenata ipsum jamiam præsens fore existimabimus animi deliquium, tunc & alexipharmacis seu bezoardicis malignam qualitatem attenuantibus & per sudorem dissipantibus, per os exhibendis; & præsiidiis attrahentibus & recursum sanguinis prohibentibus exterius admovendis ei viam præcludemus. Illic conferet seq. Mixtura cochleatim usurpanda ℞. v. Menth. ℥ij. vitæ Matth. ℥j. Ess. Theriac. ℥i. ol. Caryophyll. gt. vj. Sirub. Cochlear. ℥j. M. Illic conducent Cucurbitulæ affixæ vulnèri, & Cataplásma ex farin. tritic. cum pulv. scord. Scabios. luccif. C. B. angelic. petasit. & similibus paratum, it. seq. Emplastrum. ℞. Cæpar. coctar. ℥iij. Theriac. ℥ß. stercor. caprin. ℥i rad. angel. pulveri sat. ℥iß. ol. Scorpion. ℥iß. Mellis & Cera q. s. M. F. Empl.

SECTIO III.

Dolorem considerans.

Quomodo is animum moveat, sensibusque tam internis, quam externis quietem nullam concedat, atque virium dissipatione synopen producat, modo dictum est. Supererit nunc de remotione Causarum ejus quædam addantur. Quoniam v. ejus Essentia in solutione continuitatis, ab actione violenti tangibilis, dependet, quamdiu hæc perseverabit, ille recrudescet. Mature itaque ejus removendæ causæ, sive *externæ* fuerint, ut p. n. infixum inimicæ qualitatis instrumentum, nimia vulneratæ partis constrictio, medicamentorum acrium nimis & calidorum usus, aëris ambientis inclementia &c. Sive *interna*, ut puris retenti copia, Inflammatio & Erysipelas, quos affectus in c. iv. & v. seorsim consideraturi sumus. Posthæc ipsi Vulnèri mitigantia atque anodyna applicentur v. g. oleum rosac. lini, chamomill.

momill. lumbricor. terrestr. vitell. ovor. Ungu. anodynum. Vel
 ol. rosac sem. papav. Chamom. ana ℥i. vitell. ovi cum album.
 N. j. Croci ℥j. m. Internè propinetur (seq. emulsio : Rec. sem. 4.
 frigid. major. papav. ana ℥ij. c. f. q. v. flor. Nymph. semperviv. fiat
 emulsio , cui addatur pulv. anodyn. ℥j. D. Sign. *Schmerz stillende
 Milch wol auffgerüttelt zu nehmen.* Si à puris retenti copia dolor au-
 geatur exitus ei paretur. Cavendum tamen in majori copia si adfuerit,
 ne simul & semel, sed per vices extrahatur, cum Hipp. 6. aph. 27. subi-
 tam cumulatamque evacuationem lethalem pronunciet.

C A P. IV.

Inflammationem proponens.

Inflammatiō , Phlegmone die *Entzündung* / heisse *Geschwulst* / est tu-
 mor p.n. calidus à sanguine arteriarum propter impeditum per ve-
 nas recursum subsistente. Cum enim sanguis per arterias sit irrevoca-
 bilis , neque per venas refluerè possit, quoties vel pori, vel vasa par-
 tium contusione aliave ratione & conclusionè obstruuntur, meatuum-
 que tam sensibilium, quàm insensibilium ordo sectione sive divisione
 turbatur ; hinc necessario moram sanguis uterque tam præsens, quàm
 subsequens trahit, & quacunque licet perpetua novæ portiois acces-
 sione propulsus in poros partium penetrando diffluit, easque in magni-
 tudinem p.n. attollit, continuitatemque ipsorum solvendo dolorem
 excitat, ut magna vulnera, magna Inflammatiō, magnam Inflamma-
 tionem magnus dolor fere sequatur. Non quod pars affecta attrahat,
 vel quod natura subsidiarias operas parti læsæ prudenti conatu ferat,
 sed irrevocabili sanguinis ad partes per arterias motu. In Curatione
 igitur iv. tempora probe erunt observanda : alia enim in principio,
 alia in augmento, alia in vigore, alia denique in declinatione facienda.
 In *principio* quidem , nisi sat ingens sanguinis Copia profluxerit, quàm
 primum vena in opposita parte secanda, sanguisque pro ratione abun-
 dantiæ & virium robore extrahendus, quippe quanto citius sanguis
 V.S. extrahitur, tantò minus Inflammatiō urget. Purgationem verò
 contra communem sententiam meritò hîc improbo. Per rerum enim
 naturam ubi copia sanguinis alias laudabilis & sinceri minuenda ,
 non potest locum habere vitiosorum quoque humorum proventus
 per purgationem eliminandus : & contra ubi vitiosorum humorum

congeries per purgationem exturbanda sese offert, ibi non potest adesse & sanguinis copia per V.S. minuenda, ut rectissime judicavit laudatus Dn. D. Mauricius Hoffmannus in Prælect. publ. Interim clysteres emollientes ex decoct. malv. violar. lactuc. Nymph. cum ol. violar. aut rosac. & saccharo Thomæo paratos, tantum abest ut improbem, ut potius suadeam maximopere. His universalibus præmissis ad topica, qualia sunt repellentia atq; intercipientia sive adstringendo siccantia, quæ poros coarctando & sanguinem ab iisdem removendo, eum quasi retundunt & repellunt, deveniendum, nec tam parti jam affectæ, quàm circa eam illa applicanda, idque propter meliorem materiæ jam præsentis dissipationem & absorptionem, quod non fieret, si saltim inflammatae parti repellentia illa admoverentur, eo quod hæc poros constringentia sic exhalationes & dissipationes portionum vitiosarum prohiberet. Rec. Aceti rosac. ℥i. album. ov. conquass. N. ij. boli armen. ℥iij. lap. hæmat. ℥i. m. f. Cataplasma. Verùm repellentia hæc saltim hoc in casu locum inveniunt, ubi materia inflammans partibus principibus adeoque Flammæ vitali, vitæque ipsi non est tam inimica & malignè infensa. Si enim istud, potius evocantia, extrahentia, diaphoretica & alexipharmaca adhibenda, ut materia peccans maligna è corpore excludatur, ne rursus per repellentia in massam sanguineam redundet, malumque augendo periculosius reddat; Sed conatus Naturæ juvetur. In *augmen-*to autem, quod ferè 4to die l. post eum accidit, repellentibus digerentia associanda, ut tam materia affluens retundatur, quamquæ affluxit digeratur & absorbeat. Barbette laudat in Chirurgiæ part. 2. lib. 1. c. 2. p. 94. seq. Cataplasma. ℞. stercor. vaccin. ℥iij. succ. Cicutar. ℥i. ol. Chamomill. ℥ss. Castorei ℥ij. bol. arm. ℥ss. myrrh. rubr. ℥ij. Croci ℥j. Farin. lupin. q. l. m. f. Cataplasma. In *statu* verò, si ad suppurationem tendat materia, quod per pulsus præsentiam facile dignosci potest suppurantia, digerendo resolventia, applicanda. ℞. Rad. alth. lil. alb. ana ℥j. fol. malv. branc. ut sin. senec. ana mʒ. Caricarum pinguium paria V. coctis in ♡ simpl. & contusis addatur farin. sem. fœnuigr. lini ana ℥j. pingu. Gallin. suill. o. o. Chamæm. Lil. albor. ana ℥vj. f. Cataplasma. Si verò insensibilis transpiratio, quæ optimus est in tumoribus solutionis modus, speranda, quod ex signis à membri lenitate, deficiente pulsatione desumendis cognoscitur, sola digerentia parti afflictæ imponenda, quibus tandem roborantia adjicienda. In hunc finem pars affecta lana succida, spongius & spleniis vino calente imbutis postea expressis & admotis foveatur & post fomentationem Ceratum Diapalmæ Galeni

cum o^o Chamam. emollitum adhibeatur. In *Declinatione* roborabitur pars debilis sacculo ex fol. & flor. beton. saly. rorismar. absinth. & Chamam. parando & cum vino calente parti debilitata imponendo, qua ratione vulneris quoque consolidatio accelerabitur, qua eò feliciter succedet, quo diligentius congrua *Victus* ratio, tenuis sc. & refrigerans, animique pathematum moderatio per omne curationis tempus fuerint observata.

SECTIO V.

Erysipelas enucleans.

Erysipelas, Rosa, Ignis S. Antonii die *Rose/ das Rothlauffen/* est tumor p. n. fervidus, à bile ex impedito per venas cum sanguine recursu in superficie partis vulnerata stagnante. Causam posui bilem, quæ natales suos sortitur ex calidiori ac tenuiori massæ sanguineæ portione, ob vitiosam viscerum calidorum dispositionem sanguinis transitum turbantem, ipsiusque flammam dissipantem, ichorescente, actioniâ que fervore, & tenuitate furente. Hæc licet mediante sanguinis motu ad varias ex corde per arterias dispergatur partes, ab omnibus tamen refluit fluida suâ substantia facileque mobili sanguinis ductum promte sequens, donec tandem ad vulneratum locum ob impeditum sanguinis refluxum successive collecta tenuitate sua ad ambitum partis per angustas musculorum porositates penetret, & in extimis sive cutaneis efflorescat, sanguine interim qualicet cunque ratione cursum suum ad Cor absolvente. Atque hinc vulnerata pars ejus præsentiam non tantum summo afficitur dolore, difficiliusque consolidatur, sed & ad fluxiones in posterum suscipiendas ita disponitur, quemadmodum etiam per alias læsiones ordinem vâsorum & meatuum capillarium turbantes accidit, ut nullus humor noxius in visceribus sanguini permisceatur, qui non dicta ratione per motum ejus reciprocam viam affectet, docente nq. satis laudando Dn. D. Maur. Hoffm. in Præl. publ. Curatio igitur præmissa Diæta refrigerante erit ita instituenda, ut materia efflorescens ex loco affecto evacuetur, minimè v. repellatur, aut nimio refrigerantium usu condensetur. Ut autem evacuatio ex loco affecto feliciter instituat, causæ antecedenti sanguini scilicet ichorescenti & ad partem læsam properanti occurrendum. Id quod omnium optimè fiet diaphoreticis, V. S. enim & purgatio, illa quidem

propter metum, ne natura jamdum sanguinis defectum ex vulnere sentiens humorum palindromiam instituat, hæc verò in hoc affectu non sine rationis atq; experientiæ suffragio, periculosa, quod non raro pectoris angustia, indurationes hepatis, lienis, artuum aliaque mala ex intempestivo horum præsidiorum usu ægros postea infestaverint. Sudoriferum potest esse seq. Rec. Rob. Sambuc. ʒij. Magist. C.C. sine igne ppt. ʒj. sal. viper. ʒj. Detur in vasculo S. Schwis, & Arwerg. Sambucus enim hujus mali Panacæa à Practicis habetur, quippe non solum diaphoresin instituit, serositates acres eliminat, eorumque proventum præcavet: sed & exterius impositum fervorem mitigat & extinguit, portionesque ferocientes malignas extrahit, omnemque exulcerationis metum, si in tempore adhibeatur, tollit, præsertim si Rob. cum vitello ovi cocto & nitro commisceatur. In defectu hujus conducet pulv. Erysipelatis Mynsichti, quem certissimo esse experimento scribit D. Michaëlis PP. olim Lipsiensis & Practicus felicissimus in Colleg. M. SS. ad Jonstoni, Dn. Affinis mei, quem Parentis loco sanctè veneror, Ideam Med. Pract. habito. Vel Rec. ▽. Sambuc. bis destill. artemis. Vermicular. ana ʒj quæ calidè cum linteis apponatur, nec metuendum hoc vulgi, humectationem dissuadentis, man soll es nicht negen. Humida quippe extrahentia non nocent, frigida verò & repellentia quàm maximè. Si verò Erysipelas minus sit sincerum, sed œdematosum Cataplasma ex farin. fabar. fœnugr. Orob. lupin. cum tartaro & nitro paratum, applicandum suadet Dn. D. Maur. Hoffm. l. a. tamdiu donec omnis materia evanuerit, quod cognoscitur ex pruritu partis affectæ, cutis desquamatione & actionum integritate. Barbette l. c. habet seq. linimentum Rec. Troch. alb. Rhas. ʒij. Myrrh. rub. Lytharg. aur. ana ʒj. flor. sulph. ʒss. sarcocoll. ʒij. album. Ov. q. s. F. linim.

SECTIO VI.

Febrem explicabit.

Magna Vulnera magnam Inflammationem sequi, hujusque Occasione calefactum læsæ partis sanguinem veluti fermentum quoddam reliquum sanguinem nunc facilius nunc difficiliter pro vario humorum massæ sanguineæ confusorum apparatu fervefacere, ex dictis constat. Fervefactum autem in corporis habitum indefinenter sese diffundendo, partesque insolito calore & p. n. afficiendo, non posse non febrim

febrim & quidem continuam, quæ est Intemperies totius corporis calida absque ullo rigore aut totali remissione, à fermentatione massæ sanguinæ vitiosa per causas externas introducta, producere, illum, cui fermentationis doctrina innotuit, non potest latere. Cum verò illa per præsidia generalia, Inflammationi præscribita, plerumque solvi soleat, peculiaris curationis tractationi hic possumus supersedere. Quod si in, ultra terminum Inflammationis perduraverit, deliriumque aut Convulsionem excitaverit, tunc ejus ratio tanto major erit habenda per diætam refrigerantem & tenuem, V. S. Clysteres, aliaque præsidia transpirationem corporis juvantia, malitiamque humorum præcipitando corrigentia, quantò majus periculum minatur.

SECTIO VII.

Delirii naturam & Curationem tradens.

Delirium est depravatio sensuum internorum, à Spiritibus animalibus corruptis & ad motum turbulentum concitatis. Corrum-puntur autem Sp. animales in Vulneratis, dum vel vitiosi corporis vapores aut humores tam ante vulnerationem delitescentes, occasione ipsius in actum prorumpunt, quam demum post eam præsertim venenatam orti atque commoti spiritibus admiscuntur atque confunduntur. Agitantur a, inordinatè, dum ab miasmate venenato ad fermentationem & tumultuationem incitantur, ut in cerebro turbas dare necessum habeant. Id quod in partium carnosarum læsionibus rarius, quam in articulorum nervosarumque partium Vulneribus accidit, ob consensum nervorum cum cerebro intercedentem. Propterea quoque in hujus affectus nervorum læsiones comitantis curatione sedulo erit prospiciendum, ut spiritibus sua sinceritas mature restituatur, & ad statum tranquillum cum animo reducantur, ne malum malo au-geatur. Quod igitur primum scopum attinet, illius compotes siemus, si 1. vaporum & humorum vitiosorum ulteriorem proventum per re-rum n. n. usum ad frigidum vergentem & humidam, inhibeamus. 2. Sanguinem moderatè ex opposita vulnere parte, si vires permittant, extrahamus. 3. Alvus ut sit aperta, prospiciamus. Secundam Inten-tionem obtinebimus, si causam morbificam radicatus extirpemus. Hac fini ergo cucurbitulæ cum multa flamma cervici affigantur, parti vulneratæ attrahentia applicentur, ut venenata qualitas, si adfuerit, e-

voceatur, pedum lotiones instituantur, blandeque repellentia per oxy-
rhodina, vigilias in hoc malo simul orientes respicientia, cum ex 2. aph.
2. Somnus delirium sedans bonum sit, admoveantur, quorum ut & alio-
rum Cephalicorum usu caput quoque roborandum, ne vapores ad-
scendentes aut cum sanguine affluentes humores promte suscipiat, alia-
que omnia præmittenda sunt, antequam ad Narcotica veniamus, cum
eorum usu delirantes facile in lethargum præcipitentur. Vulneri
posset seq. applicari. Rec. o^o scorpion. millefol. ana ℥j. The-
riac. recent. ℥ij. M.F. linimentum. Lavacrum ex seqq. præparetur Rec.
Fol. vitis, salic. Lactuc. fl. Nymph. ana mij. rosar. rubr. viol. mj. Capi-
tum papav. cum sem. mi β. Concidantur & decoq. in s. q. aq. fontan.
Fiat lavacrum, in quo tepido crura per dimidiam horam fomententur.
Capiti applicandum cea singulari experientia comprobatū remedium
suadet Joël lib. 1. Pract. Sect. 2. pulmonem agni aut arietis recenter ab
animali evulsum & adhuc tepidè applicatum. Prius tamen abraden-
di sunt pili Capitis, & ubi refrixit pulmo, rursus in ∇ calefaciendus
iterumque admovendus. Internè potest assumi sequens potio Rec. ∇.
Nymph. anagall ana ℥ij. Sirub. de Nymph ℥vi. Ess. anagall ℥j. Cran.
human. ℥j. S. Trancet zu weissen davon zu nehmen.

SECTIO VIII.

Motus Convulsivos ponderabit.

HI cum ex spirituum animalium vitio à vulneratione introducto se-
pius accidant & 5. aph 2. pro lethalibus habeantur, horum natu-
ram brevibus hic quoque designare debui. Est a. Convulsio nihil aliud,
quàm depravatio motus & interdum sensus partium musculosarum, à
sanguinis & Spirituum animalium acescentia & congelatione. Quan-
quam hujus morbi causa vera tantis tenebris & obscuritatibus involu-
ta lateat, ut Auctores licet in ea invenienda nec tempori nec labori
pepercerint, vix tñ. potuerint efficere, quo animus avidus veritatis, pe-
nitus expleatur, omnibusque scrupulis liberatus exstet; interim in hac
rerum caligine hanc ceu rei explicationi admodum faventi cum Neo-
tericorum plerisque libuit ponere. Acescunt autem l. congelantur
spiritus animales, dum in vulneribus vel initio vulnerationis nervis
aut nervosis partibus quidpiam extranei communicatur, quod fermenti
instar sese per sanguinis & spirituum substantiam adeoque totum
corpus diffundit, eorundem *ngæ Civ* pervertit, ut in Venenatis ictibus
aut

aut moribus; vel latione nervorum per caloris nativi ob vigiliis & dolores dissipationem l. pūnis præsentiam tales redduntur, vel in corpore vitium latens exsuscitatur, ut in nervos irruens vires suas exerat. Producentur autem horrenda hæc spectacula mediantibus musculis q̄t. sc. spiritus peregrinus musculi partes expansas intrat, eatumque spiritus laudabiles ex parte supprimendo, ex parte vero sibi informando, moleculas porosque ejus pervertendo ac perstringendo, figuram efformat coarctatam, ut musculus qui antea in longitudinem erat protensus, jam versus sua principia rapiatur, & per hunc membrorum involuntaria contractio inducatur. Tristisque hæc rerum facies conspicitur interdum l. in toto corpore, si ex spinalis medullæ principio ad musculos trunci & artuum æqualiter dispersa fuerit materia vitiosa, ut in Tetano; vel Emprosthotono, si ad antrosum recurvantes corpus musculos inclinaverit; vel opisthotono si ad retrorsum erigentes musculos penetraverit. Vel observatur saltim in parte quadam. spasmique nomine venit, si in musculos tiliarum & humerorum digitorumque manuum ac pedum materia morbifica dispergatur. Cum a. oculorum musculi convelluntur, strabismus, si oris musculus latus ab una parte contrahitur, spasmus Cynicus; sin ab utraque, risus Sardonius succedit &c. vid. Practici. Curationi nos accingentes eam absolvemus a cæsentia & congelationis spirituum ulterioris prohibitione, materiae nervis inimicæ remotione. Huc verò faciet multum ex Universalibus, si sanguinis copia causam peccantem fovens præsto erit, & vires permiserint, ejusdem per V. S. brachii dextri, vel in defectu vitium per scarificationem extractio, & ut alvus officio suo respondeat, prospectio, tandemque sudoriferorum, quæ & partes principes roborant, malignamque qualitatem expugnant, legitimus usus. ℞ Diascord. Fracast. ℥ij. pulv. Cephal. sal. C. B. ana ℥ij. cum sirub menth. q̄s fiat bolus. Interea verò Topicorum ex Calefacientibus, siccantibus, digentibus, discutientibus ac lenientibus nervoso generi amicis paratorum, formaque vel linimenti s. unguenti, vel emplastri s. Cataplasmati vel fomenti in balneo aut sacculo tam loco vulnerato quam cervicis spinalisque medullæ propaginibus insignioribus atque inguinibus applicandorum usurpatio acceleranda, quo major à naturali statu recessus p. n. partium inhibeat. Laudatur in hunc usum à Barbette Chirurg. part. 2. l. 2. c. 4. seq. ungu. ℞ ol. limac. lumbric. sesam. ana ℥ij. pingui. arietin. vulpis ana ℥ss butyri non saliti ℥vj. sp. vini. ℥ij. Coq ad spiritus consumptionem addendo o° o spic. destill. rorismar. succin. alb. ℥ij. M. F. ungu. quo

quo nucha, spinalis medulla & pars affecta calide inungantur, Idem l. 2. dicit efficacius & præstantius contra Convulsionem medicamentum se invenire non potuisse, quam ol. Lavendulæ destill. cujus aliquot guttis pars affecta non duntaxat est illinenda, sed etiam quibusdam internè exhibenda. Si ex ictu l. morsu venenato vel acrioris puris conclusivi convulsionem pars affecta sentiat, ab initio etiam topica attrahentia, ut cucurbitulæ, præsidiaque puri præclusam viam aperientia optima erunt, præcavebuntque ut aliæ partes in consensum trahantur. In eum finem emplastrum seq. quod tam partem roborat, venenum extrahit, quam pus producit carneque vulnus replet, adhibendum suadet laudatus Bar- bette l. a. & Gumm. Galban. Sagapen. Opopanac. Asæ foetidæ myrrh. Piperis, sulph. ana zij. stercor. Columbin. anat. ana ℥j. Mum. ℥ss, rad. Consolid. maj pulv. sat. ℥ij. ol. Hyperic. q. s. M. F. Empl.

SECTIO IX.

Paralyfin dilucidabit.

HUjus tractatio meritissimo suo hic instituitur, cum etiam nervosarum partium affectus sit vulneris consolidationem impediens. Describitur autem motus voluntarii, interdum etiam sensus ablatio, à spirituum animalium defectu in musculorum nervosis partibus. Deficiunt verò spiritus I. quoad *substantiam*, quando non transmittuntur, vel ob paucitatem post sanguinis profusionem, Flammæque vitalis dissipationem; vel per subsidentiam, si alterius Cerebri parte cerebellum & spinalis medulla ita comprimuntur ut spiritus transmittere nequeant: vel etiam transmissi subsistunt, ob transitus difficultatem, quod tam à soluta nervi unitate, quàm angustia ejus ex adstrictione, compressione & obstructione potest dependere. II. quoad *efficaciam*, qu. spirituum frigidioris sanguinis naturam sequentium calor naturalis cum cerebri debilis, tum aliarum partium frigiditate atque humiditate ita labefactatur, ut sp. qs. vappescant, ne turgere adeoque nec fibrarum distorsione musculos contrahere valeant. Hinc accidit interdum, quod sensus superstes possit esse deficiente motu, & contra, salvo motu sensus deficiat. Et illud quidem fit, si spiritus animales admodum parcè influant, ut saltim ad sensum, minimè ad motum, ubi longè plures requiruntur, sufficiant. Hoc verò diverso nervorum situi & disseminatiōni adscribendum. Ita primum & secundum par obstrui potest, tertium tamen intactum relinqui. Licet autem motus membri, tempore curationis, non requiratur, cum quiete potius opus

opus sit ad consolidationem, tamen quoniam hæc ipsa durante spirituum animalium cum sanguine arterioso per poros partium penetratione veloci facilius & felicius succedit, ad mutationem verò qualemcunque naturæ conatus turbari solet, ejus ratio hic quoque habenda, & eo major, quo perfectior ab ipsius expectatur integritate. In curatione igitur Paralyseos illius, quæ in vulneribus accidit, de qua hic nobis præcipue sermò est, dimissâ universali quæ cerebri & cervicalis propaginis culpa provenit, & in Practicorum libris tractatur, ante omnia videndum, ut causa removeatur membroque vulnerato pristinum robur restituatur, alias enim resolutum permanebit, & nunquam sanabitur. Proinde non tantum nervi ad ipsam partem læsam disseminati origo remedia sibi applicanda postulat; sed etiam vulnus considerandum, utrum profundum aut transversum aut oblongum in capite l. ventre musculi circa articulos, instrumento acuto, secante & à robusto fuerit influctum, inquirendum item an statim in principio Paralysis adfuerit, an verò finita demum unitione accesserit. Sive autem cum vulnere inceperit, sive post conglutinationem orta fuerit nervi resolutio, nullo cerebri spirituumve vitio præsentem, nervi læsionem cum spirituum vel effusione vel eorundem impedito transitu conjunctam significabit. Cum spirituum profusione erit (1) si nervus fuerit præcisus, qui ex 6. aph. 19. Hipp. nunquam, vel admodum raro, ut in molliori nervorum minorum ætatis accrescentis constitutione, coalescet, adeoque spiritus animalis influxus ad partem istam perpetuò deficiet, cum motus vel sensus abolitione, pro variâ nervi insertionem & partis configurationem. (2) Si incisi oblonga aut obliqua fuerit pro copia erumpentis spiritus cum torpore vel stupore conjuncta, conglutinationem per siccantia & digerentia temperata maturabimus, quæ inter laudatur seq. Linimentum. 4. Axung. human. anser. ana ℥i ol. terr. ziiij in un- gatur eo pars affecta mane & vesperi, dein super imponatur Emplastrum de Ladano l. Diachyl. cum Gumm. non omissis inunctionibus spinalis medullæ externis unguento, præcedente sectione de motibus convulsivis præscripto, internisque medicamentis partes principes roborantibus. Recip. Conserv. primul. veris ℥i flor. anthos, Lavend. salv. ana ℥ss Nuc. indic. condit. ziiij. Cran. human. Succin. ppt. ana ℥j cum s. q. Sirub. de beton. F. s. a. Elect. S. stärckende Satwerg. Cum impedita verò distributione, si læsio nervi, contusio aut conquassatio fuerit, medullarem ejus substantiam ad latera vel extrema exprimens, transitumque spirituum minime concedens tunc digerendo lenientia & emollientia optimo consilio adhibebimus, quæ ex præcedentibus desumi possunt,

sunt, quo spiritibus liber transitus per mollem substantiam reddatur. Eadem convenient etiam præmissis sudore, si ex affluxu humorum in nervos occasione contusionis facta, nervi durities transitum spirituum impediverit, quibus fomenta quædam emollientia tandemque roborantia adijciemus, quo parti sua integritas restituatur, nec quemvis humorum impetum reformidet. Diaphoreticum sit tale
 ℞. Magist. spin. viper. ℞β. Cinnab. antimon. ritè ppt. gr. viij. bezoard.
 ℞ gr. v. m. S. Schweißpulver auff einmal. Fomentum ex seqq. potest parari Rec Herb. Serpill. salv. orig. Chamædr. Chamæpit. fol. laur. ana m̄j baccar. juniper. m̄j. rad. Imperat. ℥j. sulph. nitr. ana ℥ij. incisa coq s. q. v. quâ pars affecta sæpe calidè abluatur, & foveatur.

SECTIONO X.

Pruritus explanabit.

ET si hoc symptoma levius videatur & actionibus haut facile incommodet: tamen si pruritus molestus nimis sit, mitigationem postulat, ne ægrum ad scalpendum invitando, ipsum in hæmorrhagiæ novæ, excoriationis & affluxus humorum ad partem affectam, periculum inducat. Est autem molestia quædam dolorosa, ab acris serosæ humiditatis supra cutim sub cuticula effusione. Acris vero & serosa hæc humiditas excrementitia in vulnere consolidatione præcipuè oritur ex ipsa partis substantia, quoniam scilicet illa ex vulnere aut topicorum usu debilitata alimentum sibi assimilandum non omne assimilat, sed partes quasdam tenues per poros cutaneos transudantes diffluere finit, sub cuticula v. adhæsu sordium oleosarum & purulentarum condensata coercet, ut egregiè explicat Dn D. M. Hoffmann, l. a. Hæcque sentientes cutis fibras acrimoniâ suâ vellicat, pungit & ad scalpendum irritat. Si ergo æger puncturam istam moleste ferens assiduam scalpendi cupiditatem impleat, pustulas miliares seu vesiculas cuticulam attollentes & ruborem ex affluxu sanguinis in parte affecta non sine excoriationis, non nunquam & inflammationis periculo, excitabit. Quare quam primum ei obviam erit eundem, priusquam nimium exacerbetur, cumque dolore paria faciendo vigilias vires prostermentes, inducat. Removebitur verò dolorosa ista molestia præsidiis topicis leniendo digerentibus & rarefaciendo discutientibus. Id quod optimè præstat aqua salsa tepida, si membrum affectum sæpius spongiâ novâ in eadem vel lacte tepido expressa foveatur dein linimento ex ungu. de liquiritia & ol. vitell. ovor. cum pulvere Nitri parato, illinatur. Interea congrua victus ratio, & reliquarum rerum non naturalium usus conveniens adq; frigiditatem & humiditatem inclinans, non erit negligendus.

Atrophiam ob oculos sistens.

Quemadmodum ex sanguine ad vulnerata loca impuro, sive vitiosis humoribus adulterato, atque intra poros postquam penetravit, relicto, tumores excitantur; ex laudabili verò & fibrosa sanguinis substantiâ non in poros se diffundente, sed in carneam massam concrecente, sarcoma producitur; ita accidit sæpius, quod, si fractura, contusione, tumore, vinculo arctius constricto, similibusque, nervi vasque sanguifera vehementer adedò comprimantur, spiritibus & sanguini sufficiens ad partes denegetur aditus, quem denegatum necessario partis sequitur emaciatio. Hujus talem damus descriptionem. Atrophia das Schwinden / est morbus organicus in magnitudine deficiente à succi nutritii penuria propter vasorum angustationem oborta. Pro curatione, cui nos citra ambages accingimus, cum nobis sit properandum, absolvenda, causæ externæ removendæ, seduloq; ut sanguini & spiritibus animalibus ad partes accessus concedatur, curandum. Hunc procurabimus, si præter picationes & frictionem pannis calidis institutam, oleis & unguentis caliditate pollentibus inunctiones partis tabescentis & fomentationes instituantur. Illustris Jonstonus, patronus meus O. M. ex Sebastiano Austrio de morbis puerorum p. 555. in Idea Pract. l. 10 tit. de Atrophia unguentum commendat ex seqq. parandum. Recip. Gum. tragacanth. Arab. ana ℥j. in fund. in ∇ Rosar. per diem & noct. & adde ol. violar. ℥i β butyr. rec. ℥β. camphor. ℥i. misce in mortario cum lacte muliebri, ut fiat ungu. Conveniunt hic etiam arcanum Ois Felic. Würzii, sp. formicar. lumbricor. terr. sp. vin. in quo radices Ari, raphani maris. semen urticæ infusa fuerunt. D. Michaël in Colleg. M. S. superius cit.

SECTIO XII. & Ultima.

Hyperсарcosin manifestabit.

Restat adhuc, ut cum vulnerum consolidatione, ad finem properanti etiam Dissertationis nostræ finem acceleremus quod fiet, si paucis, quomodo carni luxurianti & retardatâ cicatricis inductione consolidationem difficilem reddenti, sit occurrendum, prius viderimus. Est autem Hyperсарcosis seu excrementia carnea das wilde Fleisch, substantia quædam fungosa carnem representans in parte vulnerata p. n. excedens ab excessu affluentis liquoris nutritii. Generationem ejus quod attinet, ea hunc in modum contingit: quando oscula vasorum nutritioni muscutorum dicatorum, plus justo aperiuntur, sive id fiat per causam externam, ut medicamenta exterius apposita, carnem nimis generantia; sive internam in partibus indecenter motis &

hominibus plethoricis, extravasatus humor viscidus & lentus calore nativo in carnem convertitur, in altitudinem, cum membrum tantum haud exigat nutrimenti, p. n. excreſcentem. Quæcunque igitur succi nutritii copiam in corpore augere, ut victus plenior; aut humorem alibilem condensare in parte affecta possunt, ut medicamenta sarcotica, illa pro Curatione, tanquam causæ, removenda. Itaque non modo victus tenuis ægro præscribendus est, ut succi alimentabilis quantitas in corpore imminuatur, quâ imminutâ in parte qq. privata deficere necessum est; sed etiam à parte laborante sanguis arcendus tam adstringendo repellentium, quam detergendo siccantiũ usu. Illuc facere possunt vincula leniter adstringentia, præmissa applicatione laminæ plumbeæ aut Empl. seq. Rec. Cortic. granat. Rad. bistort. ā. ℥. scor. ferr. argent. viv. plumb. ust. ana ℥ij. bol. arm. lapid. hæmatit. ā. ℥i℥. te rebinth. & Ceræ q. s. F. Empl. supra partem affectam applicandum. Huc Epulotica s. cicatricem inducentia conveniunt. Vide Barbette Chirurg. p. 174. Quibus frustra præmissis cathæretica, si e carnem corrodentia mitiora, ut alumen ustum, cinis conchyliorum, spongia usta, ærugo &c. substituenda sunt, antequam ad ferrum candens aut putrefacientia aut mortificantia, qualia sunt auripigmentum, arsenicum sive cauteria potentialia deveniamus. Commendatur seq. Rec. vitriol. optimè dulcific. ℥j. ærug. æris, Vngt. Egypt. ℥℥. M. F. Vngt. Quo paucorum dierum spatio nihil conferente, tumoreque in eodem statu permanente cauterium actuale adhibeatur, cum ejus usu ad longum temporis intervallum tumoris accretio sistatur, immo aliquando totum eradicetur malum. Barbette Anat. pract. c. ii. p. 50. Et sic, divina permittente gratiâ, tractationem Symptomatum vulnerum præcipuorum ad umbilicum perduximus. Fatemur equidem multa huc referenda restare; cum verò illa partim proluxiora forent, quàm ut hic possent tractari brevibus, partim ex dictis facile possint evitari, ea studio prætermittimus. Interea æquum censorem obnixè rogamus, ut si quædam minus ad palatum fuerint prolata, ea ingenii tenuitati condonet, & fragilitatis humanæ memor, æqui bonique consulat.

Archiatro animæ gloria.

GEORGIUS FRANCUS, D. P. P. DECANUS
ET ACADEMICUS CVRIOSVS

Nobilissimo Viro-Iuveni

IOH. GEORGIO CARISIO, MED. CANDIDATO DIGNISSIMO
S. P. D.

Tunc semper

auditor tantum; nunquam ne repones?

Tunc frustra Altdorffinum; frustra Argentoratense; frustra Heidelbergense frequentaveris Athenæum? Nihil minus. Prodi ergo doctissima & in praxi utilissima Tua de vulnerum symptomatibus dissertatione; solidæ Tuæ eruditionis indice genuina. Nec est quod de Patronis ambigas.

Sat habet favitorum semper, qui recte facit.

Eosdem Tibi ultra conciliabunt εὐφροία Tua; φιλοπονία, modestia, eruditio Candorque sincerissimus. Tu verò Optime Candidate; Ethnicæ optimum dictum Tibi dictum reputa:

Semita certe

Tranquillæ per virtutem patet unica vitæ.

Nullum numen abest, si sit prudentia.

Vale.